

EXAMENSARBETE

Hösten 2006

Lärarytildningen

Utomhus

- en undersökning om hur förskolor arbetar med
utomhuspedagogik

Författare
Pernilla Stark
Emma Vos

Handledare
Kristina Johansson-Tell

www.hkr.se

Utomhus

- en undersökning om hur förskolor arbetar med utomhuspedagogik

Abstract

Syftet med undersökningen är att undersöka hur pedagoger i olika förskolor förhåller sig och arbetar med utomhuspedagogik. Vi har ett intresse av att se hur förskolor arbetar med utomhuspedagogik för att vi tycker det är viktigt som pedagog att aktivt vara ute och lära barnen om växter och djur, även lärande skapas ute till förmån för barnens utveckling. Ett urval gjordes av förskolor med olika inriktning för att få bredd på undersökningen. Vi valde intervju som metod för att få svar på våra frågeställningar. För att få en helhetssyn på hur pedagogerna arbetar med utomhuspedagogik valde vi ut informanter från en småbarnsavdelning respektive en syskonavdelning från varje förskola. Resultatet i vår undersökning visar en positiv inställning hos pedagogerna till utomhuspedagogik. Pedagogerna ser utomhuspedagogiken som en del i barns lärande och utveckling. I vår undersökning kom vi fram till att alla pedagogerna i förskolorna arbetar med utomhuspedagogik, men olika beroende på var förskolan är placerad och vad pedagogerna har för syn på vad utomhuspedagogik innebär. Pedagogerna talar för en god utveckling hos barnen genom att vara utomhus och använda sig av det som naturen har att erbjuda, till exempel utvecklar barnen sin lek, motorik samt läran om växter och djur.

Ämnesord: Utomhuspedagogik, lek, motorik, hälsa, pedagoger, barn, intervjuer.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställningar	5
2. Litteraturstudier.....	6
2.1 Läroplanen.....	6
2.2 Definition av utomhuspedagogik	7
2.3 Historik.....	8
2.4 Lek, motorik och hälsa	9
2.4.1 Lek.....	9
2.4.2 Motorik.....	10
2.4.3 Hälsa.....	10
2.5 Pedagogens roll i förskolan	11
3. Empiri.....	14
3.1 Problemprecisering.....	14
3.2 Metod och genomförande.....	14
3.2.1 Urval, beskrivning av förskolor och pedagoger	15
4. Resultatredovisning	17
4.1 Vilken syn har pedagogerna på begreppet ”utomhuspedagogik”?.....	17
4.2 Hur arbetar förskolorna med utomhuspedagogik?	18
4.3 Resultatsammanfattning	23
5. Diskussion	25
5.1 Metoddiskussion.....	25
5.2 Resultatdiskussion.....	25
5.3 Förslag till vidare forskning	30
6. Sammanfattning	32
Referensförteckning	33
Bilaga	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vi studerar på lärarutbildningen med inriktning mot lek-utveckling-lärande och har bland annat läst en specialisering om naturen med fokus på läran om växter och djur. Vi fann stort intresse för området och valde därför att inrikta vårt arbete mot naturen. För oss inspirerar utemiljön till lärande och vi har valt att vinkla vår undersökning mot utomhuspedagogiken där vi ser en positiv utveckling hos barn genom lek, rörelse och naturupplevelser. För oss betyder utomhuspedagogik läran om att undervisa utomhus och som vi ser det är det bara fantasin som sätter gränser för hur lärandet kan utformas utomhus. Under praktik och arbete ute på förskolor har vi upplevt att pedagogerna ofta är ute med barnen. Eftersom utomhuspedagogik inspirerar oss ställer vi frågan i hur stor utsträckning och på vilket sätt förskolorna arbetar med detta. Handlar det bara om att gå ut på gården eller ser pedagogen utevistelsen som ett lärande. Vi har fått uppfattningen att förskolor idag riktar in sig mot olika områden, som till exempel idrott, miljö och så vidare. Vi tror inte detta påverkar arbetet med utomhuspedagogik i förskolorna utan är mer ett sätt att marknadsföra sig och sticka ut i mängden.

1.2 Syfte

Vårt syfte med arbetet är att undersöka hur pedagoger i olika förskolor förhåller sig till utomhuspedagogiken. Vi vill se hur olika förskolor arbetar med utomhuspedagogik.

1.3 Frågeställningar

- Vilken syn har förskolepedagoger på begreppet ”utomhuspedagogik”?
- Hur arbetar förskolepedagoger med utomhuspedagogik?

2. Litteraturstudier

2.1 Läroplanen

Eftersom förskolan har uppdrag och mål som regeringen har fastställt att följa vill vi förtydliga det i vårt arbete. Förskolans uppdrag är att främja lek och lärande utomhus, både i planerade miljöer och i naturmiljöer och att barnen utvecklar respekt och förståelse samt ansvar för naturen, omgivningen och allt levande i den. Pedagogerna i förskolan ska också verka för en god miljö för utveckling, lek och lärande samt att tillsammans med barnen utforska sin närmiljö och den kultur vi lever i. För oss innebär utomhuspedagogik inte bara att vara ute utan vi ser det som att undervisa utomhus, då man får in alla ämnen till exempel svenska, matematik, idrott och så vidare. Vi har valt att i följande avsnitt sätta fokus på vad som står i vår läroplan om natur och barns utveckling i den.

Utbildningsdepartementet (1998)

Förskolans uppdrag är att:

- ”Förskolan skall lägga stor vikt vid miljö och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro skall prägla förskolans verksamhet. Förskolan skall medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till naturen och miljön och förstå sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten skall hjälpa barnen att förstå vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid.” [...] ”Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerade miljöer och i naturmiljöer.” [...] ”Barn söker och erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande, men också genom att iaktta, samtala och reflektera.” (s.10 f.)

Förskolan skall sträva efter att varje barn:

- ”Utvecklar respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö.”[...]
- ”Utvecklar förståelse för sin egen delaktighet i naturens kretslopp och för enkla naturvetenskapliga fenomen, liksom sitt kunnande om växter och djur.”[...]
- ”Utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina handlingar och förskolans miljö.”[...]
- ”Utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och välbefinnande.” (s. 11 ff.)

Alla som arbetar i arbetslaget skall:

- ”Samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande och särskilt uppmärksamma och hjälpa de barn som av olika skäl behöver stöd i sin utveckling.”[...]
- ”Ge barn möjlighet att lära känna sin närmiljö och de funktioner som har betydelse för det dagliga livet samt få bekanta sig med det lokala kulturlivet.” (s. 13 f.)

2.2 Definition av utomhuspedagogik

För att få begrepp om vad utomhuspedagogik är, har vi tagit upp vad som beskrivs som viktigt och positivt inom området. Det handlar om barns utveckling utomhus och naturens påverkan på barnen.

Braute & Bang (1997) menar att utomhuspedagogiken är en kunskapsform som motsvarar verkliga mänskliga behov. Flera studier av utomhuspedagogik visar ett tydligt samband mellan aktiviteter i en variationsrik naturpräglad utomhusmiljö och en positiv utveckling av barns lekbeteende, ökad koncentrationsförmåga, hälsa och motorisk utveckling. Vidare tar författarna upp att de har fått intrycket av att barnen idag står helt främmande för naturen och att många gånger så är den enda kontakten med naturen genom naturprogram på TV. Vi lär oss inte längre utifrån direkta erfarenheter utan genom skola, böcker och TV. Förr levde människan i symbios med naturen, idag har naturen blivit underställd människan. Idag är det förskolorna och skolorna som råder över det mesta av barnens tid och då är det viktigt att de tar sitt ansvar när det gäller naturen och samtidigt föregår med gott exempel. Är inte pedagogerna motiverade av att vara ute i naturen medför det en negativ inställning till barnen.

Dahlgren & Szczepanski (1997) menar att använda sig av utomhuspedagogik är bra för barnen, för att man är ett med naturen och kan tolka landskapet, analysera processer och fenomen. I utomhusbaserade inlärningsmiljöer finns kvalitéer som, enligt författarna, inte kan skapas i klassrum och inomhusmiljöer.

Pramling & Mårdsjö (1997) beskriver vikten av att lära barn om naturen. Människor, djur och växter är beroende av varandra och författarna trycker på att barn ska få kunskap om hur naturen fungerar för att de ska kunna förhålla sig och bli delaktiga i naturens kretslopp.

2.3 Historik

För att få en förståelse för utomhuspedagogiken får man gå tillbaka i tiden och se hur intresset för naturen har utvecklats fram till idag. Både hur människan kan använda den och hur människan kan utvecklas i den.

Fagerli m.fl. (2001) beskriver hur naturen inspirerade de första förskolepedagogerna. Förhållandet till naturen och dess mångfald inspirerade och påverkade pedagogerna vilket gjorde att prioriteten för naturen var högt rankad. Det var på grund av detta synsätt som de första förskolorna kallades för barnträdgårdar. Fortfarande idag ser man att förskolor av tradition arbetar med naturens skiftningar genom årstiderna. Vikten av att arbeta med naturen speglar sig i stor utsträckning i förskolepedagogiken idag.

Johansson (2001) menar att det vilar ett stort ansvar på oss vuxna att förmedla kunskap om naturen och dess mångfald till våra barn. Till skillnad från förr bor dagens generation mer i städer där inte närheten till naturen finns tillgänglig. Den naturliga kontakten människan hade förr med naturen upplever man inte idag. I och med att människan är beroende av naturen måste man låta barnen få en grundläggande känsla för den. Författaren ser en risk med att naturens värde dör ut om vi inte låter barnen vara delaktiga i den.

För att förstå innebörden av utomhuspedagogiken måste man förstå hur människan förstår sin omgivning. Dahlgren & Szczepanski (1997) beskriver hur utomhuspedagogiken tar form ur olika filosofers tankesätt. Platons elev Aristoteles (384-322 f.kr.) betraktades som Europas förste biolog. Hos honom fanns ett stort intresse av förändringar i naturen och till skillnad från Platon såg han naturen som den egentliga världen och utgick från sina studier att vi förstår världen genom våra sinnen. Platon utgick från den eviga idévärlden och genom människans förnuft söker vi kunskap om vår omgivning. Vidare under 1600-talet och framåt spannar andra filosofer vidare på Platons och Aristoteles filosofi. En kombination av dessa filosofers synsätt grundar sig i att våra sinnen och vårt förnuft bidrar till människans kunskap om världen. Materialet till vår kunskap om världen kommer via sinnen, men detta material rättar sig också efter förnuftets egenskaper. Utomhuspedagogen ser denna erfarenhet, av att vi tillägnar kunskap om världen genom våra sinnen, som blir till den verkliga kunskapen först igenom förnuftets bearbetning.

Utomhuspedagogiken utgår från ett erfarenhetsbaserat, handlingsinriktat bildningsideal som skapar många möjligheter till kontakt med naturen, kultur och samhälle. Ett av utomhuspedagogikens centrala mål är att utbilda för varsamhet mot vår natur- och kulturmiljö och till ett ansvar för allt levande, landsetik. (Dahlgren & Szczepanski 1997 s.10)

2.4 Lek, motorik och hälsa

Utomhuspedagogiken innebär att undervisa ute och fungerar utvecklande i barns lek, rörelse och hälsa. Detta vill vi belysa i följande avsnitt.

2.4.1 Lek

Grahn (1997) beskriver att barns utforskande av naturen omedvetet stimulerar deras sinnen. Naturens variation stimulerar barnen i deras lek, vilket ger inspiration och nytänkande. Med det naturen har att erbjuda kan barnen lätt omforma för egna behov. Den positiva påverkan naturen ger med tillgång till en rik naturmiljö, i lek, vila och vardagliga aktiviteter gör att barnen vid fler tillfällen kan knyta an till egna erfarenheter och upplevelser.

Vidare skriver författarna att utemiljön bidrar till en positiv utveckling hos barnen samtidigt som den kan vara utvecklingshämmande. Utemiljön kan vara utformad som en trygghetsgivande ram runt lek och vila, den kan underlätta sociala kontakter och/eller inspirera till att ensam gå på upptäcksfärd. Utemiljön kan även fungera som en aktiv del i leken, där den är avgörande för vilka lekar som leks. Men utemiljön kan också döda lusten att vidareutveckla lekar, försvåra för lek i smågrupper och hämma barnets upptäckarlust för att det inte finns något att upptäcka. Genom att ha en berikande och trygg utemiljö som uppmuntrar barnet att använda och utveckla sin kreativa förmåga, är det naturligt att miljön i sig bidrar till att barnet kan bygga upp en positiv självbild och tilltro till den egna förmågan.

Vidare tar författarna upp att samverkan mellan miljöns utformning, den trygghet som vuxenvärlden står för i bakgrunden och de värderingar de vuxna förmedlar om utemiljön och lekens betydelse är ett givet faktum. Även om pedagoger aldrig har nog så goda intentioner kan man inte skapa rika förutsättningar i en miljö som inte är inspirerande. Lika lite kan enbart en inspirerande miljö skapa den trygghet som krävs för att barnet ska våga ge sig hän i leken och uttrycka sin skaparlust. Oavsett hur miljön är utformad får barnet erfarenheter

genom att vistas i den och använda den. Barnet lär sig miljöns egenskaper och använder sig av dess möjligheter.

2.4.2 Motorik

Granberg (2000) beskriver att genom leken utvecklas barns motorik, både finmotoriken och grovmotoriken. Att vara utomhus ger barnen stora möjligheter, man kan springa omkring, hoppa, åla, krypa och klättra. Om man tittar på terrängen runtomkring i naturen så är den ojämn och detta bidrar till en naturlig övning av balans. Barnen får möjlighet att använda hela sin kropp på ett naturligt sätt genom att vara ute och leka. Med de material som naturen erbjuder och den ojämna terrängen som finns, gör att barnen stimulerar fantasin i deras lek.

Lundegård m.fl. (2004) menar att man inte alltid behöver vara på bestämda platser med fastlagda norm- och regelsystem för att använda sin kropp fysiskt. Genom ett utomhuspedagogiskt synsätt betyder det att barnen inte behöver en gymnastiksal för att aktivera sig fysiskt, de behöver bara klättra, hoppa och springa fritt för att få kroppen i rörelse och detta sker med lätthet i naturens omväxlande miljö.

Drougge (1997) skriver om att både barn och vuxna övar upp sin smidighet och stärker musklerna om man rör sig i skog och mark. En gymnastiksal kan aldrig ersätta den motoriska träning barnen får genom att vistas i naturen men den kan bidra som komplement under vissa årstider. Vidare menar författaren att det är lättare att få med barnen på aktiviteter utomhus, då det blir större ytor att röra sig på och barnen kan ge uttryck för sin spontanitet när risken för att bli störd av för hög ljudnivå blir mindre. Att människan påverkas positivt av frisk luft och ljus ser författaren som ett faktum.

2.4.3 Hälsa

Johansson (1990) tar upp hur viktigt det är att vistas ute i naturen ur ett hälsoperspektiv. Barns motståndskraft mot infektioner förbättras genom utevistelse. De fria ytorna och den kuperade terrängen ger barnen möjligheter till att utveckla motoriken och kroppsmusklerna.

Grahn (1997) beskriver den positiva effekten utomhusaktiviteter har på människan. Kommunikationen mellan sinnen, intellekt, känslor och hormoner tycks vara bättre synkroniserade än motsvarande aktiviteter inomhus. Dagsljuset ökar vakenheten och

aktivitetshormonerna. Sinnena meddelar de omedelbara känslorna såsom trygghet, rädsla, välmående och glädje. Koncentrationen och vakenheten är hög. Naturens rum kan ha rehabiliterande funktioner och författaren tar också upp vikten av att ha delar, det vill säga rum, i utomhusmiljön där barnen kan få vara ifred med sina tankar och lekar. Vuxna är bara välkomna när barnen kallar på deras uppmärksamhet.

Lindvall (2006) menar att man redan i förskolan måste vara ute, annars kommer barnen inte att vilja vara ute när de blir äldre. Syftet med detta är att sprida kunskap om naturen även ur ett hälsoperspektiv, då naturen är bra för hälsan. Vidare tar författaren upp att det är viktigt att man som pedagog tänker på att man bör åka eller gå tillbaka till förskolan medan det fortfarande är roligt så barnen längtar dit igen.

Dahlgren (2006) beskriver naturens utrymme och möjligheter som inte finns från början, utan skapas av barnen, det är viktigt att vi inte tar bort dessa miljöer och bygger upp färdiga lekplatser. Författaren tror att intresset för utomhuspedagogik kommer att öka då vi idag lever i ett samhälle med dåliga matvanor och för lite motion som ökar risken för övervikt. Naturen erbjuder stor möjlighet till rörelse samtidigt som den är en resurs för lärandet.

2.5 Pedagogens roll i förskolan

Gotvassli (2002) menar att idag präglas förskolor av en hög kvalitet. Föräldrarnas krav på större valmöjligheter ökar vilket gör att förskolorna måste konkurrera med varandra och till följd av detta väljer många att profilera sig. Läroplanen ligger till grund för hur verksamheten ska vara men mer och mer kommer många förskolor skilja sig åt och inrikta sig på olika ämnen på grund av föräldrarnas önskemål och behov. Läromiljön är viktig för barnens utveckling och pedagogerna måste våga prova nya arbetssätt och vara positiva mot nya utmaningar. Författaren tar vidare upp om hur viktigt det är att dela med sig av sin kunskap och hela tiden hålla sig ajour i takt med samhällets utveckling.

Fagerli, m.fl. (2001) beskriver vad som gör en förskola till en bra förskola. Författarna menar att en förskola som har en klar professionell profil som verkar för ett reflekterande förhållningssätt till olika värderingar och en medvetenhet om vilken kvalitet och värden förskolans dagliga verksamhet präglas av, påverkar föräldrars intresse för förskolans speciella inriktning. Vidare lägger författarna vikten vid att prioritera och på ett medvetet sätt förhålla

sig till läroplanen (Läroplan för förskolan 1998) i sitt arbete i förskolan. Pedagogerna måste diskutera pedagogiska frågor och utveckla sin kompetens i olika områden för att skapa en pedagogisk medvetenhet och främja en god yrkesmiljö.

Vindal Halvorsen & Mogstad Tveit (1993) tar upp vikten av att vi som vuxna ska väcka ett intresse om naturen för barnen, redan när de är små. Vidare menar författarna att har man själv intresset för naturen så speglar det sig på barnen. Det är viktigt att låta barnen uppleva naturen med alla sina sinnen, detta för att lära dem vara aktsamma mot naturen och tycka om den.

Lundegård m.fl. (2004) gör en jämförelse mellan lärandet inomhus och utomhus. Författaren menar att pedagogen styrs av en mer kontrollerad planering inomhus medan det är barnens frågor och infall som står i centrum utomhus. Inomhus använder man bara en del av sina sinnen, barnen reflekterar och associerar i tanken jämfört med ute då man använder alla sina sinnen och reflekterar med hela kroppen. Pedagogen har inomhus lättare kontroll över miljön och är i sin yrkesroll där en förmedlare. Ute är miljön mer distraherande och man är mer av en medupptäckare i sin yrkesroll.

Balke & Bae (1984) beskriver naturen som en källa till reaktion och skönhetsupplevelser för människan. Vikten av att låta barnen vistas i naturen fyller många funktioner. Naturen ger tillfälle till en allsidig träning av sinnena, självstyrd utforskning, verklighetsnära begreppsbildning, varierande upplevelser, attitydskapande- och fysiska aktiviteter. Naturen blir som ett naturligt lekrum för barnen där de kan utvecklas. Genom att barnen får större utrymme i naturen kan de lättare se, utforska och förstå hur miljön fungerar. Författarna menar även att man ska använda sig av de möjligheter som finns för att barn ska få kunskap och aktivt förhålla sig till naturen. Möjligheterna ser olika ut på olika förskolor och författarna beskriver att även de förskolorna i statsmiljö kan skapa de bästa naturupplevelser. Barnen kan få ett förhållande till växter och djur genom ett engagemang från pedagogens sida. Att få något att grönska på en asfalterad gård kan väcka och stimulera barnens intresse för naturen. Att göra utflykter utanför förskolan skapar variation i barnens upplevelser vilket gör det lättare för barnen att orientera sig i sin omgivning. Författarna menar vidare att man ska försöka se möjligheterna i omgivningen runt barnen. Detta för att barnen ska få upp ögonen för den naturliga miljön, till exempel blommor och djur längs väggkanten, på ängen och i hemmen.

Johansson & Neiglick-Karlsson (1995) beskriver samspelet i naturen där växter, djur och människor är beroende av varandra. Kunskapen om naturens villkor är livsviktigt eftersom vi idag vet att det finns miljöförstöring. Man kan göra något åt det om man har kunskapen, därför är det viktigt att lära barnen om naturen, miljö och ekologi redan i tidig ålder.

Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson (2005) beskriver barns förståelse för naturen som en del i barns förståelse om sin omvärld. Barnen bör lära sig om kretslopp för att få förståelse för naturen. Författarna menar att arbetet tillsammans med barnen ska vara mångsidigt och innehållsrikt. Till exempel en maskkompost räcker inte för att förklara hur ett kretslopp fungerar utan en dialog med barnen måste ständigt föras om vad som sker.

3. Empiri

3.1 Problemprecisering

Vi vill undersöka hur pedagoger i olika förskolor förhåller sig och arbetar med utomhuspedagogik.

Frågeställning

- Vilken syn har förskolepedagoger på begreppet ”utomhuspedagogik”?
- Hur arbetar förskolepedagoger med utomhuspedagogik?

3.2 Metod och genomförande

I vår underökning medverkade tio pedagoger från fem olika förskolor i samma kommun. För att få bredd på hur pedagogerna arbetar med utomhuspedagogik valde vi förskolor med olika inriktningar. Vi valde ut två informanter från varje förskola, en från småbarnsavdelning och en från syskonavdelning med undantag från en förskola då avdelningarna har utvidgade barngrupper. Detta valde vi för att få ett vidgat helhetsintryck för hur förskolorna arbetar med utomhuspedagogik. Alla informanter är kvinnor och vi valde att kalla dem för pedagoger, eftersom det var både förskollärare och barnskötare.

Vi använde oss av intervju som metod för att få svar på våra frågeställningar. För att utföra intervjun använde vi oss av frågor (se bilaga) som utvecklades med följdfrågor under intervjuens gång. Vid utformandet av intervjufrågorna utgick vi från syftet och frågeställningarna i problempreciseringen. För att få en kvalitativ undersökning använde vi oss av bandspelare. Denscombe (2000) beskriver den forskningsmetoden vi har valt som en personlig och semistrukturerad intervju. Med vilket menas att man intervjuar en person med färdiga frågeställningar men att man som intervjuare är flexibel och låter den intervjuade utveckla sina svar. Vidare tar författaren upp om bandinspelning som ger en fullständig dokumentation om vad som sägs. Patel & Davidson (2003) menar att bandinspelning är en bra metod, men en nackdel kan vara att intervjupersonen hela tiden vill formulera sig korrekt. Ofta kan en spontan diskussion uppstå när man stängt av bandspelaren. Att använda sig av bandinspelning på ett antal intervjupersoner är både tids- och arbetskrävande när man ska skriva ut materialet. Många tankar och reflektioner dyker upp under undersökningens gång. Detta är viktigt att dokumentera för att sedan bearbeta i den slutgiltiga analysen. Det är också

viktigt att börja med analysen medan intervjun är färsk i minnet, då man minns tonläget och kroppsspråket från intervjupersonen, detta för att man ska nå det bästa resultatet. Vi bearbetade materialet direkt för att få syn på innehållet i undersökningen. Vi valde att med noggrannhet skriva ut intervjuerna för att det skulle bli ett synligare redskap för vår tolkning i undersökningen. Informanternas svar jämfördes och vi ställde dem mot varandra för att få fram ett resultat.

Vi har flera etiska övervägande att ta ställning till i vårt genomförande av undersökningen. Vi valde att via telefon fråga informanterna om de ville delta i undersökningen. Vi informerade om att deras deltagande i undersökningen skulle vara anonym och att det var frivilligt att ställa upp. Alla informanterna valde att ställa upp. Intervjun utfördes med var och en, detta för att informanterna inte skulle bli påverkade av varandras svar. Dock valde pedagogerna från en förskola att genomföra intervjun tillsammans utan påtryckningar från oss, då de trodde att intervjun skulle utföras med båda samtidigt och hade avsatt tid för en intervju. Detta var ett misstag från vår sida då vi kanske var otydliga med informationen om hur intervjun skulle utföras. Vidare valde vi att genomföra intervjun i enskilt rum för att göra den så ostörd som möjligt.

3.2.1 Urval, beskrivning av förskolor och pedagoger

För att få en bakgrund till vår resultatredovisning har vi valt att kortfattat beskriva de olika förskolorna och pedagogerna som ingår i vår undersökning. Vi har valt att ge förskolorna beteckningarna A – E och pedagogerna 1 – 10.

Beskrivning av förskolor och pedagoger:

Förskola A

Förskolan är en idrottsförskola och består av fyra avdelningar. Förskolan ligger i en mindre ort med närhet till skog, hav och grönområden. Gården är relativt stor med asfalterade gångar, gräsmattor, backe, träd och buskar. Det finns gungor, sandlådor, rutschkana, klätterställning, fotbollsplan, lekstugor och en stor båt. Det finns även skjul, i anslutning till avdelningarna, där de mindre barnen sover ute. **Pedagog 1** har arbetat som förskollärare i 11 år och är pedagog på en småbarnsavdelning 1-3år. **Pedagog 2** har arbetat som förskollärare i 30 år och är pedagog på en syskonavdelning 3-6år.

Förskola B

Förskolan är en kulturförskola och består av fyra avdelningar. Förskolan ligger i ett villaområde i utkanten av en större ort och har nära till grönområden. Gården är mycket stor och kuperad med asfalterade gångar, gräsmattor, träd och buskar. Det finns gungor, sandlådor, rutschkana, klätterställning, bildäck, lekstuga och fotbollsplan. **Pedagog 3** har arbetat som förskollärare i sju år och är pedagog på en småbarnsavdelning 1-2år. **Pedagog 4** har arbetat som barnskötare i 20 år och är pedagog på en syskonavdelning 4-6år

Förskola C

Förskolan består av sex avdelningar och de flesta barnen på förskolan har annat modersmål än svenska. Förskolan ligger i ett höghusområde i en större ort och har nära till grönområden. Gården är relativt liten och med mestadels asfalt, lite gräsmattor, backe och buskar. Det finns gungor, sandlåda och klätterställning. **Pedagog 5** har arbetat som förskollärare i 11 år och är pedagog på en syskonavdelning 3-6år. **Pedagog 6** har arbetat som förskollärare i ett år men är utbildad grundskollärare och är pedagog på en småbarnsavdelning 1-3år.

Förskola D

Förskolan består av fyra avdelningar och ligger i en mindre ort på landsbygden med närhet till skog, sjö och grönområden. Gården är stor och kuperad med asfalterade gångar, träd, buskar, gräsmattor och backe. Det finns gungor, båt, en stor klätterställning, sandlådor, rutschkana och lekstuga. **Pedagog 7** har arbetat som barnskötare i 28 år och är pedagog på en syskonavdelning 4-6år. **Pedagog 8** har arbetat som förskollärare i 12 år och är pedagog på en småbarnsavdelning 1-3år.

Förskola E

Förskolan är ett blandkooperativ, vilket menas att både föräldrar och personal sitter i en styrelse och bestämmer om hur verksamheten skall bedrivas. Förskolan har djurhållning och består av två avdelningar. Förskolan ligger i en mindre ort på landsbygden och har nära till skog, sjö och grönområden. Gården är stor med grus gångar, träd, buskar och gräsmattor. Den är varierande och inspirerar barnen till lek. På gården finns även hagar och matförråd till djuren. De djur som finns är grisar, får, getter, höns och kaniner. **Pedagog 9** har arbetat som förskollärare i 13 år och är pedagog på en utvidgad syskonavdelning 1-6år. **Pedagog 10** har arbetat som förskollärare i ett år och är pedagog på en utvidgad syskonavdelning 1-6år.

4. Resultatredovisning

Resultatredovisningen utgår från våra frågeställningar och inleds med förskolepedagogernas syn på utomhuspedagogik därefter hur de arbetar med detta och för- respektive nackdelar. Slutligen behandlas hur pedagoger i de olika förskolorna förhåller sig till utomhuspedagogiken och mot vilka mål.

4.1 Vilken syn har pedagogerna på begreppet "utomhuspedagogik"?

Undersökningen visar att alla pedagoger såg utomhuspedagogik som läran att undervisa utomhus. Pedagogerna såg utomhus som en inspirerande och lärande miljö. För alla handlade det om en främjande utveckling för barnen motoriskt, genom leken och rörelse. För en del handlade det också om att plocka ut material, som till exempel förstoringsglas, leksaker och staffli för att låta barnen uppleva utemiljön på många olika sätt. Vi såg tydligt att **pedagog 4** och **7** hade ett mera utvecklat synsätt på lärandet. De talade om att använda sig av de material som finns utomhus för utvecklande syfte, även att det är viktigt att väcka ett intresse för att vara ute och värna om naturen.

För mig betyder det väldigt mycket därför jag älskar naturen själv och jag tycker om att vara ute. Jag vill att man ska lära barnen att vara aktsamma mot naturen och samtidigt väcka ett intresse för barnen att vara ute och värna om naturen. (Pedagog 7)

Alla talar om vikten av att vara ute och det positiva som det skapar. Barnen har större utrymme att röra sig på. Några talar om att man ska föregå med gott exempel som vuxen för att barnen ska tycka om att vara ute. Tycker pedagogerna det är roligt att vara ute speglar det sig på barnen.

Det betyder mycket lek och rörelse, frisk luft, friska barn och glada barn framför allt. (Pedagog 4)

När vi ställde frågan: Vad tänker du på om "utomhus" som lärandesituation? Blev några osäkra till vad dem egentligen tänkte om utomhuspedagogik. Dessa pedagoger menade att lärande utomhus sker spontant och de planerar inte för någon speciell aktivitet ute. Övriga tycker att det bara är fantasin som sätter gränser för vad man kan lära barnen ute.

Det är utmanande, det är svårt för det är så mycket annat som kan stimulera ute men är man bara duktig på att trollbinda dem... alltså man måste utmana sig själv också, det måste vara lite extra. (Pedagog 1)

För små barn är det en stor värld bara genom att komma utanför dörren. (Pedagog 3)

Det finns precis samma möjligheter ute som inne, det är bara fantasin som sätter stopp för vad man kan göra. (Pedagog 9)

Kommentar:

Vi tolkar pedagogernas syn på utomhuspedagogik som positiv. Överlag har alla pedagoger samma inställning till vad utomhuspedagogik handlar om. Det är främjande för barns utveckling att vara ute. Allt man kan göra inne kan man göra ute, motoriken tränas och lärande skapas. Utbildningsdepartementet (1998) beskriver att barnens egna planer, fantasier och kreativitet ska prägla verksamheten i både lek och lärande, både inomhus som utomhus, i planerade miljöer samt i naturmiljöer. Brinner man som pedagog för att vara ute speglar det sig på barnen. Vi upplever att några pedagoger inte planerar för utevistelse då de tycker lärande uppstår mer spontant, andra låter fantasin sätta gränser för vad man kan lära ute. Detta tolkar vi som att vissa pedagoger inte lägger någon vikt vid att planera för aktiviteter ute utan ser utevistelsen som spontant lärande. Genom att vara ute kan spontant lärande uppstå och pedagogerna tar tillvara på det och har läroplanens mål i fokus. De övriga pedagogerna har mer utvecklade tankegångar för utomhuspedagogiken, då de planerar aktiviteter utöver det spontana lärandet för att inspirera och locka barnen till att vara ute.

4.2 Hur arbetar förskolorna med utomhuspedagogik?

Förskola A försöker att arbeta på samma sätt med utomhuspedagogik på alla avdelningarna. Pedagogerna försöker att ha samma syn på utomhuspedagogiskt lärande. På småbarnsavdelningarna sover de minsta barnen ute. Detta för att barnen ska få mer utevistelse under dagen. De försöker att väcka ett intresse om naturen för barnen, redan när de är små, så det följer med dem som en röd tråd genom hela förskoletiden.

Vi försöker ha samma inställning till utomhuspedagogik i hela huset eftersom vi jobbar på det sättet, från det att barnen är små till det att de blir större. Vi börjar ju med att sova ute med de allra minsta. (Pedagog 2)

De arbetar med gymnastik ute, sover ute, tar med material ut och matlagning förekommer då det finns grillplats. De åker med buss ett antal gånger per termin till hav och skog, utöver det så utnyttjar de sin närmiljö för aktiviteter som till exempel samlingar och fri lek i skogen och använder sig av det naturmaterial som finns i omgivningen. Utemiljön på förskolan är under utveckling och eftersom det är en idrottsförskola vinklas den åt det innehållet. De har en fotbollsplan men målet är att få mer redskap som utvecklar tankarna inom idrott. **Pedagog 1** tycker det är en fördel att vara ute där man har ett annat utrymme att röra sig på. Där finns annat material, barnen får ett annat intryck och man ska lära sig att ha roligt i naturen. Nackdelarna är att små barn lätt kan tappa intresset för en aktivitet utomhus då det finns mycket annat som är roligt och spännande. Tiden spelar stor roll då små barn kräver mer tid och hjälp. Även pengar har betydelse för att kunna göra större utflykter, där det krävs transportmedel. **Pedagog 2** tycker det är en stor fördel att vara ute för det är nyttigt, barnen behöver solljus. Nackdelar kan vara att barnen inte har kläder för att vara ute i alla väder och ser tiden som ett hinder då aktiviteter inne tar större plats.

Förskola B arbetar inte på samma sätt med utomhuspedagogik mellan avdelningarna. Småbarnsavdelningen arbetar mest med att plocka in naturmaterial för att arbeta med inomhus, så som till exempel bygga upp årstiderna inomhus. De går inga långa sträckor utanför gården utan använder mestadels den utemiljö som finns på förskolan. De är inte ute varje dag men är nöjda med sin utemiljö och ser det som en lärandesituation bara genom att gå ut på gården. **Pedagog 3** ser en fördel med att inte behöva gå så långt utanför gården, utan man kan ta tillvara på det i omgivningen som finns närmast. Pedagogen ser tid och personal som nackdelar. Barnen kräver mer tid och hjälp och är det personalbrist är det svårt att genomföra utflykter. Även vädret spelar stor roll, då varken personal eller barn vill vara ute i kyla och regn.

Ibland tänker man stort istället för att använda sig av det som finns närmast i sin omgivning, man behöver inte gå så långt för att upptäcka naturen. (Pedagog 3)

Syskonavdelningen arbetar med att låta barnen leka fritt och även utmana barnen att tänka kreativt, då man en gång i veckan inte tar ut några redskap, utan låter barnen få använda sin fantasi med de naturmaterial som finns. De försöker vara ute minst en gång om dagen. De är också mycket utanför förskolan där de låter barnen få upptäcka naturen och årstiderna. De

åker iväg en gång i veckan med buss, med en mindre grupp barn, till ett större skogsområde. Där får barnen träna sin motorik i den kuperade terräng som finns, till exempel att klättra, hoppa och gå. Pedagogerna ser terrängen där som mer berikande för barnen, motoriskt sett, än för den miljö de har på förskolans gård. De ser mindre grupper som positivt då pedagogerna har tid för alla. De kan se till varje barns behov. **Pedagog 4** ser fördelarna med att vara utomhus, då barnen tränar motoriken, lär om naturen och leker utomhuslekar som inte är lika de lekar som barnen leker inomhus. Nackdelar är att lite av det sociala försvinner för barnen. Barnen har större ytor att röra sig på utomhus, vilket gör att de inte är så nära varandra och kontakten mellan barnen försvinner. Inomhus är ytorna mindre och det handlar mer om att ge och ta, barnen är nära i samspel med varandra. Tiden är också ett hinder då aktiviteter inne ibland tar större utrymme.

En nackdel som jag ser är att barnen inte är så nära varandra utomhus, det sociala försvinner. Man är närmre varandra inomhus, där är mer ge och ta, men utomhus där det är stort blir de inte så nära varandra. (Pedagog 4)

Förskola C arbetar på samma sätt med utomhuspedagogiken mellan avdelningarna men pedagogerna ser inomhuspedagogiken som den största lärandemiljön. De försöker gå ut varje dag där den fria leken är i centrum. En planerad aktivitet de har utomhus är gymnastik. De ser positivt på att vara utomhus och försöker att inspirera till att vara ute.

Det finns ju alltid de barn som inte är så förtjusta i att gå ut och som inte tycker det är roligt. Då får man inspirera lite extra. (Pedagog 5)

De går ofta iväg utanför förskolan och lägger stor vikt vid den sociala träningen. Pedagogerna och barnen tränar också mycket på hur man uppför sig i trafiken. De åker också iväg med buss till hav och skog för att barnen ska få uppleva något annat än den miljön de har på förskolan. Ett av målen förskolan har är att utveckla sin gård till att bli mer inspirerande för barnen. **Pedagog 5** ser en fördel med att vara ute, då barnen tycker det är roligt att gå ut och pedagogen ser det positivt att ta sig till nya platser utanför förskolan. Nackdelarna är att barnen sällan har rätta kläder till att vistas ute, då de kan komma med tygskor och lackskor när det regnar eller utan mössa och vantar när det är kallt. **Pedagog 6** ser det positiva i att göra saker ute och provar gärna nya metoder som till exempel att sova ute. Nackdelarna är att man

borde göra mer ute än vad man gör. Vädret och personalbrist men även pedagogernas egen motivation till att vara ute är ett hinder.

Visst är det positivt att göra saker ute men det är svårt att bryta de vanor man har. (Pedagog 6)

Förskola D arbetar på samma sätt med utomhuspedagogiken mellan avdelningarna. Pedagogerna själva trivs utomhus och det speglar sig på barnen, det ska mycket till för att de inte ska vara ute varje dag. De ser hela utevistelsen som ett lärande där man kan få in svenska, matematik, motorik med mera med hjälp av de material som finns. Pedagogerna vill också lära barnen att vara aktsamma mot naturen och ser det som ett lärandemoment när de är ute. De besöker ofta sin närmiljö utanför förskolans gård, som till exempel skogen där de utforskar, leker och gör hinderbanor. Förskolan är omgiven av fin och varierande natur och man försöker ta tillvara på så mycket som möjligt av det som naturen har att ge. Pedagogerna tar även med sig material ut som de låter barnen arbeta med till exempel papper, penna och förstörningsglas.

Det är hela tiden ett lärande för barnen och man kan hitta lärandesituationer i allt naturen har att ge. (Pedagog 7)

Jag tycker att det är skönt att komma ut, barnen får mer plats att röra sig på. Ute precis som inne kan man få in naturliga lärandesituationer i allt som sker utan att det är planerat. (Pedagog 8)

Pedagog 7 ser bara fördelar med att vara ute där allt är lärande och inspirerande för barnen. En nackdel kan vara att barnen inte har rätta kläder eftersom avdelningen är ute i ur och skur. **Pedagog 8** ser också bara fördelar med att vara ute och tycker man kan göra allt utomhus. Nackdelarna är att barnen har för tjocka kläder på sig på vintern, så de inte kan röra sig. Riktigt dåligt väder och personalbrist kan också vara ett hinder.

Förskola E arbetar överrensstämmande med utomhuspedagogiken mellan avdelningarna. Eftersom förskolan har djur är barnen ute varje dag och hjälper till med skötseln av djuren. Förskolan får in mycket matematik och svenska naturligt i utfodringen av djuren, då barnen får läsa sig fram på skyltar hur mycket mat de ska mäta upp. Pedagogerna lägger stor vikt vid att lära barnen att värna om djur och natur och respektera allt levande på gården, men även i

naturen. Barnen tillsammans med pedagogerna sköter även om trädgården. Det gäller skötsel av rabatter och snöskottning på vintern. Pedagogerna tycker också det är viktigt med kretsloppstänket utifrån de djur de har. Pedagogerna planerar hela tiden för sin utemiljö och försöker förbättra den, de är lyhörda för barnens idéer och lyssnar på deras tankar och bygger vidare på dem. Avdelningarna åker ofta till närliggande skog och sjö där de bland annat tränar på att "hitta vilse" (en aktivitet som tränar barnen hur man gör om man går vilse) och fiska. Även besök på närliggande lantbruk görs, där barnen får uppleva hur en gård sköts med allt vad det innebär. Förskolans gård är uppdelad i olika hagar till djuren, barnen får leka fritt och personalen är uppdelade därefter. Förskolan har en fruktodling där barnen får vara med om hela processen från att plocka äpple till att äpple blir en färdig äppelkaka. **Pedagog 9** ser inte många nackdelar med att vara ute, möjligheterna är enorma med den miljön de har. **Pedagog 10** ser inte heller några nackdelar med att vara ute. Pedagogen ser bara positivt på den underbara miljön och dess rika variation. Båda pedagogerna ser endast personalbristen som ett möjligt hinder.

Vi har enorma möjligheter med den miljön vi har. I och med att vi är ute på landet så har vi nära till naturen så som sjön, skogen och jordbruk med mera. (Pedagog 9)

Kommentar:

Vår tolkning är att alla pedagogerna ser mer fördelar med utomhuspedagogik än nackdelar. Alla pedagogerna i förskolorna arbetar med utomhuspedagogik och vi upplever endast att pedagogerna i **förskola C** inte arbetar så övergripande med utomhuspedagogiken, då de ser inomhuspedagogiken som det största lärandet. De försöker att gå ut varje dag där den fria leken är i centrum, vi upplever detta som att pedagogerna inte har läroplanens mål i fokus, utan låter barnen vara ute för att de ska få frisk luft. När man jämför detta med **förskola D** ser vi en stor skillnad då de ser hela utevistelsen som ett lärande, där man kan få in svenska, matematik, motorik med mera med hjälp av de material som finns utomhus. Här ser man att förskolan har tydliga mål med sin utevistelse.

Vi upplever att småbarnsavdelningarna har en tendens till att se hinder med att vara ute. Dock gäller inte detta alla småbarnsavdelningarna. **Pedagog 3** ser det svårare att arbeta utomhuspedagogiskt med små barn, då de behöver mer uppmärksamhet, hjälp och tid. **Pedagog 1** var också av samma uppfattning då hon menade att små barn lätt blir okoncentrerade ute. **Pedagog 6** var av den uppfattningen att pedagogernas egen motivation till

att vara ute är ett hinder. Vi upplever att pedagogernas syn påverkar utformandet av den utomhuspedagogiska verksamheten.

Vi ser även att barnens kläder kan vara ett hinder för utomhuspedagogik. **Pedagog 2, 5 och 7** beskriver att vissa barn har för tunna kläder för att vara ute i olika väder. **Pedagog 8** som arbetar med de minsta barnen ser hinder i att föräldrarna klär sina barn i för tjocka kläder på vintern, vilket gör att de har svårt för att röra sig ute. Vi ser också att **Pedagog 3, 6, 8, 9 och 10** upplever personalbrist som ett hinder för utomhuspedagogik, då det är svårare att göra utflykter och aktiviteter när det fattas personal.

De pedagoger som har nära tillgång till naturen har en positivare syn till utomhuspedagogik, de arbetar mer övergripande med att få in lärande. Speciellt ser vi att **pedagog 7, 8, 9 och 10** trivs med att vara ute vilket speglar sig positivt på barnen. Pedagogerna tycker själva att det är roligt att vara ute och ser möjligheter överallt.

4.3 Resultatsammanfattning

I undersökningen vill vi synliggöra hur de olika förskolepedagogerna förhåller sig och arbetar med utomhuspedagogik.

I vår undersökning har vi kommit fram till att alla pedagogernas syn på utomhuspedagogik är positiv. Alla pedagogerna ser utomhuspedagogiken som främjande för barns utveckling, motoriken tränas och lärande skapas. Vi upplever att alla pedagogerna ser glada och friska barn genom att vara ute. Alla pedagogerna är motiverade till att vara ute och de pedagoger som har närhet till naturen känner extra för utevistelse, detta speglar sig på barnen och arbetet. Vi upplever att skillnaden är stor då en del pedagoger har tydliga mål med deras planerade och spontana aktiviteter ute, de ser både det spontana och planerade som en del i utomhuspedagogiken och låter endast fantasin sätta gränser för vad man kan göra ute. Andra har inte lika tydliga mål med sin utevistelse och har den fria leken i centrum. Som vi ser det kan man alltid få in motorik, svenska, matematik med mera i den fria leken och detta upplever inte vi lika tydligt hos alla pedagogerna.

Ett flertal pedagoger upplever vädret som ett hinder för utomhuspedagogik, då inte alltid barnen har de rätta kläderna för att vistas ute. En annan negativ aspekt är personalbristen, då

pedagogerna ser hinder i att arbeta med utomhuspedagogik när det fattas personal. Pedagogerna på småbarnsavdelningarna ser även tiden som en negativ aspekt, då barnen kräver mer tid och hjälp för att ta sig ut. Även pedagogernas egen motivation kan vara ett hinder för att vara ute. En av pedagogerna poängterade också att den sociala träningen försvinner utomhus då det är svårt att hålla ihop barngruppen, barnen rör sig på stora ytor och kontakten med andra barn minskar.

Vi har även kommit fram till att pedagogerna som arbetar med de större barnen använder sig mer av utomhuspedagogik, då pedagogerna tycker det är lättare att göra utflykter och gå ut i närmiljön. Pedagogerna som arbetar med de mindre barnen ser mer hinder, som till exempel att barnen kräver mer uppmärksamhet, tid och hjälp. Att arbeta med små barn utomhus kan vara svårare då de lättare tappar fokus för det som sker i aktiviteter utomhus, när omgivningen runtomkring påverkar dem. Dessa åsikter delas dock inte av alla.

Vi har i vår undersökning kommit fram till att det finns en skillnad på hur förskolor arbetar med utomhuspedagogik. Vi tolkar detta som att det beror på var förskolan är placerad och vilken syn pedagogerna har på utomhuspedagogik. De pedagoger som har en positivare syn på att vistas ute har tydligare mål med det de gör utomhus och ser ett lärande i allt som sker. Vi upplever att förskolor som har tillgång till en varierande natur och inspirerande gård arbetar mer naturligt och övergripande med utomhuspedagogik.

5. Diskussion

Syftet med vår undersökning är att försöka belysa hur olika förskolepedagoger förhåller sig och arbetar med utomhuspedagogik. Vi har ett intresse av att se om utomhuspedagogik bara handlar om att gå ut på gården eller ser pedagogen det som ett lärande med ett mål i fokus.

5.1 Metoddiskussion

En av två felkällor var att en av informanterna inte kunde gå ifrån barngruppen utan intervjun fick utföras med barn runt omkring. Detta tror vi dock inte påverkade undersökningen negativt, då barnen störde väldigt lite och var koncentrerade på sitt. Den andra felkällan var att informanterna på en förskola trodde att intervjun skulle utföras med båda samtidigt och hade avsatt tid för en intervju. Detta var ett misstag från våran sida då vi kanske var otydliga med informationen om hur intervjun skulle utföras. Detta tror vi heller inte påverkade undersökningen negativt, men det gav oss mer arbete när vi skulle sammanställa resultatet till vår undersökning från intervjun. Dock tror vi att informanterna påverkar varandra omedvetet när man gör intervjun tillsammans. Något vi också tänkte på var att informanterna ville formulera sig korrekt under bandinspelningen, ofta kom spontan diskussion när intervjun var över. Vi lade ingen större vikt vid att informanterna ville formulera sig korrekt, men var informationen av vikt från den spontana diskussionen noterade vi det i vår undersökning.

5.2 Resultatdiskussion

Vi upplever att alla pedagogerna i vår undersökning arbetar mer eller mindre med lärande mål när det gäller utomhuspedagogik. Vi har sett i vår undersökning att en del pedagoger tycker det är viktigt att lära barnen vara aktsamma mot naturen och allt levande. Även låta barnen få förståelse för naturens kretslopp, växter och djur. Utbildningsdepartementet (1998) talar för att främja lek och lärande utomhus, både i planerade miljöer och i naturmiljöer. Att barnen utvecklar respekt och förståelse samt ansvar för naturen, omgivningen och allt levande i den och för naturens kretslopp. Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson (2005) beskriver barns förståelse för naturen. De menar att arbetet tillsammans med barnen ska vara mångsidigt och innehållsrikt, för att till exempel förklara hur ett kretslopp fungerar måste en ständig planerad dialog föras om vad som sker och som pedagog måste man vara en medforskare för att barnen ska utvecklas. Detta har vi sett i vår undersökning, speciellt en förskola, som arbetade aktivt

med förståelsen för kretslopp. Johansson & Neiglick-Karlsson (1995) beskriver också vikten av att lära barnen, redan i tidig ålder, om samspelet i naturen. Där växter, djur och människor är beroende av varandra. Författarna ser det livsviktigt att ha kunskap om naturens villkor eftersom det finns miljöförstöring idag. Vi tror att det är viktigt att redan i tidig ålder skapa denna kunskapen, för att barnen ska bli medvetna om hur vi påverkar naturen.

Utbildningsdepartementet (1998) tar vidare upp att pedagogerna i förskolan ska verka för en god miljö för utveckling, lek och lärande samt att tillsammans med barnen utforska sin närmiljö och den kultur vi lever i. Alla pedagogerna i vår undersökning arbetar för att låta barnen upptäcka sin närmiljö och uppleva områden längre bort från förskolan som kräver transportmedel för att ta sig dit. Detta ser vi som ett positivt inslag i verksamheten då barnen får tillägna sig något nytt och spännande.

Vi har bland annat sett att pedagogerna planerar för sin utemiljö och försöker förbättra den, de är lyhörda för barnens idéer och lyssnar på barnens tankar och bygger vidare på dem. I Utbildningsdepartementet (1998) står det att man ska ge utrymme för barnens egna tankar och kreativitet utomhus. Detta tycker vi själva är en viktig del i verksamheten då vi tycker att man ska vara lyhörd för barnens eget kunnande och bygga vidare på detta. Dahlgren & Szczepanski (1997) menar att använda sig av utomhuspedagogik är bra för barnen. I utomhusbaserade inlärningsmiljöer finns kvaliteter som inte kan skapas i klassrum och inomhusmiljöer. Vi tycker att möjligheterna utomhus är större, där finns mer inspiration för att göra saker och bygga vidare på. Även det material man finner utomhus kan man utveckla till berikande syfte för barnen inomhus.

Vidare tar Utbildningsdepartementet (1998) upp att förskolan ska verka för hälsa och välbefinnande hos barnen samt sträva för att barnen utvecklar sin motorik och kroppsuppfattning. Vi har tydligt sett i vår undersökning att pedagogerna syn på utomhuspedagogik är att motoriken tränas. Alla pedagogerna i vår undersökning har talat om den positiva påverkan utevistelsen har för barnens motoriska utveckling. Detta ser vi som berikande för barnen då de har möjlighet att använda hela sin kropp på ett naturligt sätt genom att vara ute. Ytorna är större och med naturens omväxlande miljö utvecklas motoriken. Detta finner vi stöd i Granberg (2000) då författaren menar, att vara ute och använda sig av de material som naturen erbjuder utvecklar barnen sin motorik då de ålar, kryper, klättrar, hoppar och springer omkring.

Även Lundegård m.fl. (2004) talar positivt för att vara ute, där använder man sig av hela kroppen och detta sker med lätthet i naturens omväxlande miljö. Vi har sett i vår undersökning att förskolorna ofta åker till andra områden som till exempel skog. Terrängen där är annorlunda än den de har på förskolans gård. Drougge (1997) skriver att man stärker musklerna och övar upp sin smidighet, både när det gäller barn och vuxna, när man rör sig i skog och mark. Detta tycker vi är viktigt då barnen får möjlighet att träna sin motorik i annan miljö. Vi anser det berikande att besöka andra naturområden, även för barnens upptäckarlust. Lindvall (2006) tar upp vikten av att det är viktigt att man som pedagog tänker på att man bör åka, eller gå tillbaka till förskolan medan barnen fortfarande har roligt, så att de längtar dit igen. Denna syn delar vi med författaren, då vi tycker det är viktigt att barnen inte ska tappa intresset för att vistas i naturen, utan ha en längtan dit igen.

Under undersökningens gång har vi upptäckt att utomhuspedagogik är ett omfattande område med olika infallsvinklar. I vår undersökning ser vi att alla pedagogerna är positivt inställda till att arbeta med utomhuspedagogik. Har man själv som pedagog ett intresse för naturen och utevistelse, speglar det sig i arbetssättet och på barnen. Vindal Halvorsen & Mogstad Tveit (1993) menar att har man själv intresset för naturen så speglar det sig på barnen. Det är viktigt att låta barnen uppleva naturen med alla sina sinnen, detta för att lära dem vara aktsamma mot naturen och tycka om den. Detta håller vi med om då vi som pedagoger är en förebild för barnen, tycker inte vi själva att det är roligt att vara ute får barnen också den uppfattningen.

Vi har sett i vår undersökning att vissa pedagoger känner extra för utevistelse och ser möjligheter i allt. Grahn (1997) skriver att utemiljön bidrar till en positiv utveckling hos barnen men kan döda lusten för att vidareutveckla leken om inte miljön är inspirerande. Finns det inget att upptäcka hämmar det barnens upptäckarlust. Vidare menar författarna att oavsett hur miljön är utformad får barnet erfarenheter genom att vistas i den och använda den. Barnet lär sig miljöns egenskaper och använder sig av dess möjligheter. Den trygghet som pedagogerna står för och de värderingar de förmedlar om utemiljön och lekens betydelse är ett givet faktum. Detta håller vi med författarna om, då vi har den uppfattningen, att om pedagogerna har en positiv inställning till utevistelse skapar de en inspirerande och lustfylld miljö tillsammans med barnen. Vidare tar Grahn (1997) upp att utevistelsen underlättar sociala kontakter. Vi tolkar författarnas syn att det är lättare att skapa kontakter ute då det ofta är fler barn ute på gården från olika avdelningar. I vår undersökning upplevde en pedagog det tvärtom, hon ser att den sociala kontakten minskar ute. Hon menar att ytorna är större och

barnen är inte så nära varandra. Vi har samma syn som författarna och kan inte se att den sociala kontakten minskar. Vi ser bara möjligheter med att skapa kontakter med andra ute, då det oftast är fler barn ute på gården från andra avdelningar. Detta finner vi också stöd i Balke & Bae (1984) som beskriver vikten av att låta barnen vistas i naturen, då den fyller många funktioner, till exempel varierande upplevelser och fysiska aktiviteter. Naturen blir som ett naturligt lekrum för barnen att utvecklas i.

Drougge (1997) menar att det är lätt att få med barnen på aktiviteter utomhus då det är större ytor att röra sig på. I vår undersökning har vi sett att det finns en skillnad mellan småbarnsavdelning och syskonavdelning. Pedagogerna från småbarnsavdelningarna tycker det är svårare att ha aktiviteter med små barn utomhus, då barnen lättare tappar fokus för det som sker när omgivningen påverkar dem. Däremot upplever pedagogerna från syskonavdelningarna inte några hinder med att få med de större barnen ut och på aktiviteter. Vi upplever själva att det fungerar på detta sätt i förskolor. Syskonavdelningarna har mer aktiviteter utomhus än småbarnsavdelningarna. Vi tror att små barn behöver mer tid och hjälp vilket kan hindra pedagogernas motivation till att gå ut.

I vår undersökning har vi sett ett mönster i att pedagogerna på småbarnsavdelningarna ser mer hinder i att arbeta med utomhuspedagogik. Barnen har inte alltid de rätta kläderna för att vistas ute och pedagogerna tycker att de mindre barnen kräver mer tid och personal. En pedagog var också av den uppfattningen att pedagogernas egen motivation kan hindra hur mycket man vistas ute. Vi tror att det är viktigt att man själv som pedagog föregår med gott exempel för att vara ute, ser vi positivt på att vara ute så gör även barnen det. Vi tycker att det är av stor vikt att börja arbeta utomhuspedagogiskt redan i tidig ålder för att utomhus ska bli en naturlig del i barnens utveckling. Vindal Halvorsen & Mogstad Tveit (1993) menar att vi som vuxna ska väcka ett intresse om naturen för barnen, redan när de är små. För att barnen ska tycka om att vistas i naturen. Balke & Bae (1984) menar även att barnen kan få ett förhållande till växter och djur genom ett engagemang från pedagogens sida. Författarna menar att de förskolor som ligger i stadsmiljö kan också skapa naturupplevelser. Med ett aktivt engagemang från pedagogernas sida med utomhuspedagogik, får barnen ett varierande förhållande till växter och djur samt sin omgivning. Vi tror att motivationen från pedagogernas sida är avgörande för hur utomhuspedagogiken utformas. Vi tror att det är viktigt att pedagogerna blir motiverade till att vara ute för att barnen ska få de bästa förutsättningarna för lärande och utveckling i förskolan. Fagerli, m.fl. (2001) menar att

pedagogerna måste diskutera pedagogiska frågor och utveckla sin kompetens i olika områden för att skapa en pedagogisk medvetenhet och främja en god yrkesmiljö.

Vi har sett i vår undersökning att pedagogerna väljer att vara ute med barnen utifrån ett hälsoperspektiv. Då de menar att solljuset påverkar barnen positivt och de blir friska och glada av att vara ute. Detta finner vi stöd i Grahn (1997), då de menar att dagsljuset ökar vakenheten och aktivitetshormonerna. Naturen har rehabiliterande funktioner och är utvecklande för sinnena. Vi upplever själva att man blir piggt av att vara ute och detta måste givetvis vara lika för barnen. Dahlgren (2006) upplever att intresset för utomhuspedagogiken kommer att öka. Författaren menar att idag lever vi i ett samhälle med dåliga matvanor och för lite motion som kan öka risken för övervikt. Vikten av att vistas i naturen är stor, då det finns många möjligheter till rörelse ur ett hälsoperspektiv. Vi anser att det bara är positivt att vara ute ur ett hälsoperspektiv och vi kan inte tänka oss att det finns något som motsäger detta.

I vår undersökning har vi sett att en förskola ser inomhuspedagogiken som det största lärandet. Detta tycker vi inte är främjande för förskolan, då vi håller med Lundegård m.fl. (2004) som gör en jämförelse mellan lärandet inomhus och utomhus. Författarna menar att pedagogen styrs av en mer kontrollerad planering inomhus medan det är barnens frågor och infall som står i centrum utomhus, dock med en plan för vad de ska lära sig. Inomhus använder man bara en del av sina sinnen, barnen reflekterar och associerar i tanken jämfört med ute då man använder alla sina sinnen och reflekterar med hela kroppen. Dock ser denna förskolan positivt på att vara utomhus och försöker att inspirera till att vara ute varje dag.

Vi ville i vår undersökning ta reda på om utomhuspedagogik bara handlar om att gå ut på gården eller om pedagogerna ser det som ett lärande. Vi har fått den uppfattningen, utifrån det syftet vi hade med undersökningen, att pedagogerna ser utomhuspedagogiken som ett lärande. En del pedagoger planerar inte för aktiviteter ute, då de tycker att lärande uppstår mer spontant, detta gäller dock inte alla. Andra pedagoger ser både det spontana och det planerade som en del i utomhuspedagogiken och låter endast fantasin sätta gränser för vad man kan göra ute.

Vi hade också i vår undersökning ett intresse av att se om det är någon skillnad i arbetet med utomhuspedagogik mellan förskolor som är inriktade mot speciella områden och förskolor som inte har någon speciell inriktning alls, då vi upplever att förskolor idag riktar in sig mot olika områden. Gotvassli (2002) menar att idag präglas förskolor av en hög kvalitet. Föräldrarnas krav på större valmöjligheter ökar vilket gör att förskolorna måste konkurrera med varandra och till följd av detta väljer många att profilera sig. Läroplanen ligger till grund för hur verksamheten ska vara men mer och mer kommer många förskolor skilja sig åt och inrikta sig på olika ämnen på grund av föräldrarnas önskemål och behov. Även Fagerli, m.fl. (2001) menar att det är förskolans speciella inriktning som påverkar föräldrarnas intresse för den. Författarna lägger också vikt vid att prioritera och på ett medvetet sätt förhålla sig till läroplanen i arbetet på förskolan. Vi har kommit fram till i vår undersökning att det finns en skillnad i hur förskolorna arbetar med utomhuspedagogik. Förskolor som har till gång till varierande natur och en inspirerande gård, arbetar mer naturligt och övergripande med utomhuspedagogik. Till följd av detta har pedagogerna en positivare syn på vara ute och ser ett mål för lärande i allt som sker utomhus. Braute & Bang (1997) menar att pedagoger som inte är motiverade av att vara ute i naturen medför en negativ inställning av det till barnen. Författarna menar också att det är viktigt att förskolorna tar sitt ansvar när det gäller naturen och föregår med gott exempel, då barnen spenderar den mesta tiden av dagen på förskolan.

5.3 Förslag till vidare forskning

Under undersökningens gång har vi själva blivit mer medvetna om hur viktig utomhuspedagogiken är och dess innebörd för barnen. Vi ser att pedagogerna lägger vikt vid att arbeta med utomhuspedagogik och vill utveckla den. Vi har bland annat kommit fram till att det är pedagogernas syn som avgör i hur stor utsträckning man arbetar med utomhuspedagogik. Vi tycker att förskolan ska ge barnen en spännande, variationsrik och meningsfull utemiljö. Det bör finnas utrymme för bygglek, djurlek, trädgårdsskötsel, experiment med jord, vatten, sand, rörelselekar, bollspel och så vidare. Vi ser även att det ska finnas plats för både den fria leken och de planerade aktiviteterna i utemiljön. Vi hoppas att vi med detta arbete har väckt ett större intresse för utomhuspedagogik och viljan att utveckla det. Det är positivt med det stora intresset för utomhuspedagogik vi upplevt, då vi tycker det är viktigt för vår blivande yrkesroll.

Vid genomförandet av vår undersökning förstod vi att utomhuspedagogik är ett omfattande begrepp och möjligheterna oändliga. Vi tycker att det hade varit intressant att undersöka utomhuspedagogiken på djupet. Då man till exempel kan undersöka och forska vidare om naturens, lekens och motorikens påverkan på barns utveckling och lärande.

6. Sammanfattning

Litteraturstudien inleddes med att vi tolkade läroplanen för förskolan ur ett utomhuspedagogiskt perspektiv. Vidare beskrev vi definitionen av utomhuspedagogik, vad det innebär att arbeta med utomhuspedagogik för barnen. Vi har behandlat lek, motorik, hälsa och pedagogens roll, även undersökt inställningen till naturen ur ett historiskt perspektiv.

Förskolepedagogernas syn och hur de arbetar med utomhuspedagogik var av intresse för undersökningen. Då vi ville se om det fanns någon skillnad i hur förskolor arbetar med utomhuspedagogik. Vi använde oss av intervju som metod för att få svar på våra frågeställningar. Vår intervju var personlig och semistrukturerad.

I vår undersökning framkom det att pedagogerna var positivt inställda till utomhuspedagogik. Pedagogerna såg utomhuspedagogiken som en del i barns lärande och utveckling. Skillnaden på hur man använder sig av utemiljön som lärande, beror på pedagogernas syn på utomhuspedagogik och var förskolan är placerad. Alla pedagogerna i vår undersökning var eniga om att utomhuspedagogik är viktigt för barn i deras utveckling och lärande.

Referensförteckning

- Balke, E. & Bae, B. (1984) *Målinriktat arbete i förskolan*. Täby: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Braute, J. N. & C. Bang (1997) *Följ med ut- barn i naturen*. Stockholm: Universitetsförlaget.
- Dahlgren, L.-O. (2006, nr. 3) Utemiljön – en resurs för hälsa och lärande. *Tidningen Förskolan* s. 22-23.
- Dahlgren, L. O. & A. Szczepanski (1997) *Utomhuspedagogik – Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Linköpings universitet Skapande vetande.
- Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Drouge, S. (1997) *Miljömedvetande genom lek och äventyr i naturen – en beskrivning av I Ur och Skurs metoder*. Tullinge: Friluftsförbundet Utebolaget.
- Fagerli, O., Lillemyr, O. F. & Sobstad, F. (2001) *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur.
- Grahn, P. (1997) *Ute på dagis*. Alnarp: Movium.
- Granberg, A. (2000) *Småbarns utevistelse*. Eskilstuna: Liber AB.
- Gotvassli, K.-Å. (2002) *En kompetent förskolepersonal*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, S (1990) *Bland stubbar och kottar med barnen i mulleskogen*. Stockholm: LTs förlag.
- Johansson, S. (2001) *Ut i naturen med förskolan*. Stockholm: Brolins Offset.
- Johansson, S. & Neiglick-Karlsson, C. (1995) *Ekologi för små barn*. Växjö: Håll Sverige rent.
- Lindvall, B. (2006, nr. 3) Naturintresse måste väckas när barnen är små. *Tidningen Förskolan* s. 24-27.
- Lundegård, I., Wickman, P.-O. & Wohlin, A. (2004) *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2005) *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber AB.
- Pramling Samuelsson, I. & Mårdsjö, A.-C. (1997) *Grundläggande färdigheter – och färdigheternas grundläggande*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (1998) *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes förlag.
Vindal Halvorsen, K. & Mogstad Tveit, M. (1993) *Barn upptäcker naturen*. Stockholm: LTs förlag.

Bilaga

Intervjufrågor

Inledande frågor

Hur länge har du arbetat som pedagog?

Vilken inriktning har du på din utbildning?

Har du någon fortbildning?

Hur fungerar ert arbetslag?

Huvud frågor

Vad tänker du på när du hör begreppet utomhuspedagogik?

Vad betyder utomhuspedagogik för dig?

Vad tänker du om ”utomhus” som lärande situation?

Hur arbetar ni med utomhuspedagogik?

Har hela arbetslaget samma inställning till utomhuspedagogik?

Vilka för respektive nackdelar ser ni med utomhuspedagogiskt lärande?

Hur använder ni naturen utanför förskolan?

Vad är det som påverkar hur mycket ni är ute i naturen utanför förskolan?

Hur är er utemiljö på förskolan?

Vad är ni nöjda med och vad är mindre bra?

Vad är det som påverkar hur mycket ni är ute på förskolan?